

Değişim Sürecinde Yeni Dindarlık Formları: “Yeni Çağ” İnanışları Örneği*

Mustafa ARSLAN, Dr.

Atrf: Arslan, M. (2006). Değişim sürecinde yeni dindarlık formları: “Yeni çağ” inanışları örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 4 (11), 9-25. © Değerler Eğitimi Merkezi

Özet: Bu makale, günümüzdeki bilinenlerin tersine, belirgin biçimde yaygınlaşan ve taraftar kitlesini günden güne artıran paranormal, parapsikolojik inançları ele almaktadır. Bu durum yeni gelişen ruhsal ve manevi bilinçliliğin bir yansımasıdır. Makale, yeni dinsel bilinçliliğe, sosyolojik açıdan arka planına, entelektüel ve felsefi kaynaklarına dikkat çekmektedir. Bu kaynaklar kısaca yeni dinsel hareketler olarak adlandırılmaktadır ve etkinlik ve yaygınlık açısından en önemlisi Yeni Çağ hareketidir.

Anahtar Kelimeler: Yeni dinsel bilinçlilik, Yeni dinsel hareketler, Yeni Çağ akımı.

Hızlı Sosyal Değişim ve Yeni Dinsel Formlar

Günümüzde toplumlar hızlı bir değişim süreci geçirmektedir. Bu değişim sürecinin etkilerini dini alanda da görmek mümkündür. Geleneksel kültürün temelini zayıfladığı modern toplumlarda, geleneksel dindarlığın rolü azalırken, yeni dinsel ve ruhsal formlar ortaya çıkmaktadır. Modernleşme sürecinde yaşanan hızlı değişim, aşırı rasyonelleşme, bireyselleşme ve güvensizlik durumları, toplumsal yapıdaki inanç boşluğu ile birlikte bir anlam krizi ve toplumsal anomiyeye dönüşebilmekte; bu da bir takım mistik, büyüselleşme nitelikli, yeni ve sözde (*pseudo*) dini hareketleri ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanı sıra, popüler kültürle gelen ve hemen her şeyi iletişim araçlarıyla tüketime yönelten enformatik kültür de bu tarz inanışları insanların ilgi alanına sokabilmektedir.

Ancak, postmodernizmin, modernizmi eleştirirken kullandığı, insanın maddenin esiri yapıldığı ve bunun ruhçu eğilimleri artırdığı şeklindeki değerlendirmeler de dikkat çekicidir. Daha çok akılcı paradigmayı eleştiren ve eski geleneklere ilgi duyan post-modern epistemoloji, özellikle küresel enformasyon ağı ile birlikte paranormal ve para-psişik eğilimleri de tırmandırmaktadır. Buna postmodernizmin ezoterik eski geleneklere yeniden ilgi duymasını da eklemek gerekir. Yanı sıra, sanayi sonrası yeni toplum kuramlarının

* 19-21 Eylül 2006 tarihinde V. Ulusal Sosyoloji Kongresi'nde sunulan bildirinin gözden geçirilmiş halidir.

varlığı, “kaygı” ve “risk” endişelerinin artması yeni arayışlara olan eğilimi de artırmaktadır.

Bu yaygınlığın yanı sıra, hem genel halk (Gallup & Newport, 1991; Ross & Joshi, 1992; Gallup, 2001) hem de yüksek öğrenim gören gençler (Bilim ve Ütopya, 2001; Dag, 1999; Messer & Griggs, 1989) arasında yapılan bilimsel çalışmalar, birçok paranormal, parapsikolojik olgunun bir taraftar kitlesinin bulunduğunu ve bu inanışlara ilgide bir artışın varlığını göstermektedir. Modern bilimin ilerlemesine ve eğitimin yaygınlaşmasına, hatta bilgi çağında olmamız sebebiyle bilgi ediniminin kolaylaşmasına rağmen, bu “akıl ve bilim dışı” yönelimin sebep ya da sebepleri neler olmalıdır? Genel halk kitlesi yanında eğitilmiş insanlar arasında da arttığı gözlenen bu eğilimin mevcudiyeti ne ile açıklanabilir? Bu sorulara bilimsel cevaplar bulmak için, yabancı akademik bilimsel yayınlarda konu ile ilgili birçok çalışmanın yapıldığını görmekteyiz.

Bu yeni sosyo-dinsel sürecin sosyo-kültürel arka planının açıklanması gerekir. Çalışmada, modern dönemde, dinin geleneksel dönemden farklı olarak aldığı yeni durumdan hareketle; geç modern ya da postmodern toplumsal süreçteki eski kültür ve geleneklere dönüş trendine uygun olarak, günümüzde moda olan ve ülkemizde de yaygınlaşmaya başlayan mistik- ruhçu yeni dini eğilimlerin, özellikle Yeni Çağ inanışlarının durumu, hangi sosyal etkenler aracılığıyla varolduğu konusuna odaklanılacaktır.

Çalışmamızı bu şekilde sınırladıktan sonra belirtmek gerekir ki, üçüncü bin yıla girdiğimiz şu günlerde sosyal bilim alanında son zamanlarda yapılan çalışmalara bakıldığında, dünya çapında bir dinsel canlanmanın varlığına ve bu durumun çoğulcu bir nitelikte olduğuna sıklıkla vurgu yapıldığı görülmektedir (Günay, 1998: 442; Glock ve Bellah, 1976; Goode, 2000; Greeley, 1975; Naisbitt ve Abordene, 1990: 245-6). Bu çalışmalarda, eskiden geleneksel, büyük dinlere karşı çıkanların bu gün, ya bu dinlere ya da Yeni dini hareketlere, özellikle Yeni Çağ hareketine katıldıklarına, sadece batıdan değil dünyadan da örneklerle işaret edilmektedir.

Bu anlamda olağandışı değişikliklerin görüldüğü bir dönemde olduğumuzu belirtmek gerekir. Modern toplumlarda, dinsel ve ruhsal yönelimin görüldüğü özellikle altmışlı yıllardan sonraki dönemi, bazı din sosyologları, yeni bir çağın başlangıcı olarak adlandırmaktadır. Bu sebeple, yeni dinsel ve ruhsal eğilimleri, yeni bin yılın büyük yönelimlerinden birisi ya da en belirgin niteliği olarak görenler (Glock ve Bellah, 1976; Davie, 2005; Naisbitt ve Abordene, 1990: 13) yanında, bu yeni çağı anlamada, yeni dini grupları örnek gösteren sosyologlara da (Kepel, 1992: 237) rastlamaktayız.

Buradan hareketle bu sosyo-dinsel gerçeklik için “yeni dalga” (Davie), “oryantal dini uyanış” (McClure), “yeni dinsel bilinçlilik” (Glock ve Bellah), “dinin yeniden kuruluşu” (Falk) “büyük çağdaş dinsel kriz” (Acquaviva) gibi nitelendirmelerde bulunmaktadır. Bu değerlendirmelere göre, altmışlı yıllardan bu yana gelişmiş toplumlarda “dini ve ruhsal temalar”, doğulu dinler, evanjelik ya da fundamentalizm öğretileri, mistik ve paranormal inanç ve uygulamalar, Yeni Çağ hareketi ve yeni pagan dini akımlar gibi kategoriler altında çok boyutlu olarak görünmeye başlamıştır. Görülen bu ilgi, hem fundamentalizm olarak hem de teolojik doktrinlere karşı deneyimi, geleneksellik ve arınmaya karşı yaratıcı yeniliği ve melezliği vurgulayan “ruhsallık tarzları” olarak ortaya çıkmaktadır (bkz. McClure, 1995: 142).

Dinin bu tarz yeniden kuruluşu, olabildiğince bağdaşımçı / *senkretik* ve esneklerdir. Bazen ana dinin içinde bir fraksiyon olarak, bazen de bağımsız bir yapı hatta geniş bir hareket olarak ortaya çıkabilmektedir. Özellik olarak, geleneksel dinlerin öğeleri yanında, modern öncesi pagan kültürlerden, doğulu mistik dinlerden, metafizik felsefelerden ve hatta modern bilimden bünyesine unsurlar katabilmektedirler. Vasıtasız bir dinsel anlayış ve yeni insani gayeler elde etme duygusu yolunda çabalar ön plana çıkmaktadır. Genel olarak, “ruhsallığa evet, kurumsal örgütlü dinlere hayır” gibi bir sloganı paylaştıkları söylenebilir.

Günümüzde “yeni dini hareketler” olarak anılan bu hareketlerin yaygınlığı, din sosyolojisinin altında “yeni dini hareketlerin sosyolojisi” adıyla bir alt disiplinin oluşumuna katkı sağlamıştır. Modern sosyoloji, klasik sosyolojinin ilgi gösterdiği, dinin ilksel biçimlerini incelemeyi bıraksa da, yeni dinsel şekillerin nasıl ve hangi koşullarda üretildiği sorusuna ilgisini sürdürmektedir.

Yeni Toplum ve Yeni Dinler

“Yeni dini hareketler”, “sosyal hareketler”in özel bir türünü oluşturmaktadırlar. Bu sebeple “sosyal hareketler” kavramının anlaşılması gereklidir. Sosyal değişimin önemli bir tezahür biçimi olan sosyal hareketler, yeni bir hayat tarzı ve toplum modeli talebini taşıyan “kolektif davranış” biçimleridir (Günay, 1998: 25). Sosyal hareketler, ortaya çıktıkları toplumsal durumdan bağımsız değildirler. Toplumun değişen yapısına göre farklı şekillerde varlık gösterebilirler. Bu sebeple sosyal kuramcılar, sosyal hareketleri eski ve yeni olmak üzere iki genel kategoriye ayırmaktadırlar (Çayır, 1999: 16-20).

Modernliğin ilk dönemlerinde ortaya çıkan “eski sosyal hareketler”, refah toplumunun bölüşüm temelli kurumsal çatışma modeliyle örtüşmektedir. Burada, ekonomik çıkarlar üzerinde yoğunlaşmış, genelde tek tek bir sosyal sınıftan oluşan üyeleri ile siyasal gücü ele geçirmek ve ekonomik büyümeyi gerçekleştirme amaçlı bir merkezi örgütlenme söz konusudur. Endüstriyel toplum tipine ait olarak nitelendirilen bu tarz sosyal hareketlerin yerini, endüstri sonrası toplumlarda “yeni sosyal hareketler” almıştır.

Yeni sosyal hareketler ise, endüstri sonrası toplum paradigması çerçevesinde değerlendirilmektedir. Yeni sosyal hareket teorisyenlerinin önde gelen isimlerinden *Alaine Touraine*'e göre, endüstri sonrası toplum, yeni güç merkezi ve yeni ilişki biçimleri ile yeni bir toplum tipini ifade etmektedir. Ona göre, çağdaş sosyal hareketler yenidir, çünkü mücadelesi endüstri sonrası toplum tarafından açılan alanda gerçekleşmektedir. Eskisi gibi ekonomi temelli değil; hayat tarzları ve kimlikler temelinde çatışma tipleri ortaya çıkmaktadır. *Habermas*'ın deyişiyle, “artık sorun, tehlike altındaki hayat tarzlarının nasıl savunulacağı ya da yeni hayat tarzlarının pratiğe nasıl aktarılacağıdır” (aktaran Çayır, 1999: 18). Kısacası yeni çatışmalar bölüşüm probleminden kaynaklanmamakta, hayatın grameri konusunda yoğunlaşmaktadır. Bu durum *Touraine*'e göre (1999: 42), aynı zamanda “toplumsal hayatın yeni bir temsilini” ifade etmektedir.

Görüldüğü gibi Yeni sosyal hareketler, eskisinden farklı bir toplumsal duruma işaret etmekte ve bu sebeple de yeni paradigmalar bağlamında değerlendirilmektedir. Özellikle yirminci yüzyılın son çeyreğinde ileri sanayi toplumlarında yeni tarz kolektif hareketlerin ortaya çıkışı, eski teorik perspektiflerin açıklayıcılıklarını zayıflatıcı bir etki yapmıştır. Barış hareketleri, nükleer enerji karşıtı protestolar, azınlık milliyetçiliği, eşcinsel hakları, kadın hakları, hayvan hakları, alternatif tıp, fundemantalist dini hareketler, Yeni çağ ve Ekoloji hareketleri sosyologların ve sosyal bilimcilerin zihinlerini meşgul eden olgunun bazı örneklerini oluşturmaktadır (Johnston vd., 1999: 131).

Yeni sosyal hareketlerdeki “yenilik” vurgusu, günümüz hareketlerinin tamamının yeni olduğunu göstermez. Ancak, eski kolektif davranış biçimleri ile yapılacak karşılaştırmalar, bu hareketlerin eskiye göre farklılıklarını ortaya çıkaracaktır. Bu sebeple sosyologlar, Yeni sosyal hareketleri, geçmişin ekonomik ve sınıf temelli kitlesel hareketleri ile karşılaştırarak belli başlı özelliklerini tespit etmeye çalışmaktadırlar.

Yeni sosyal hareketlerin *belirgin niteliklerinden birincisi, belli bir sınıfsal yapıyı aşan bir özellikte olmasıdır*. Bu hareketler, sınıfsal yapı yerine katılımcılarının toplumsal rolleri ile açık bir ilişki sergilemektedirler. Katılımcılarının arka planları farklı toplumsal statülerde temellenmektedir.

Yeni sosyal hareketlerin diğer bir özelliği, *daha önceleri zayıf olan bir kimlik boyutuna vurgunun gittikçe belirginleşmeye başlamasıdır*. Şikâyetler ve mobilize edici faktörler eski ekonomik konulardan çok, kimlik sorunlarıyla ilişkili kültürel sembolik konular üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu hareketler, aktörlerinin kendilerine has imajları ve gündelik hayatın yeni kurgulanmış boyutuna sahip inanç, değer, sembol ve anlam bütünlüğüne sahiptirler.

Ayrıca diğer bir özellikleri, *bireysel olanla kolektif olan arasındaki ilişkinin bulanıklaşmasıdır*. Çağdaş hareketlerin çoğu, kendisini gruplar aracılığıyla değil de bireysel hareketlerle "ifade etmektedir." Bu durum, Yeni sosyal hareketlerdeki "bireysellik" vurgusunun çok belirgin olması ile yakından ilişkilidir. Burada hareket, bizzat bireyi merkeze almakta, hareket içindeki eylem ise kimliğin bireysel ve kolektif boyutlarının kompleks bir karışımını ifade etmektedir. Bu durum, bu hareketlerdeki bireyselin ve kolektifin bulanıklaşmasını doğurmaktadır. Örneğin, Hippi hareketi, yine yeni dinsel hareketlerden olan Yeni çağ hareketi bu özelliklere sahiptir. Yeni çağ hareketinde bireyselliğe olabildiğince vurgu vardır. Bu durum Yeni sosyal hareketlerin, örgütlerinin bölünmüş, dağınık ve adem-i merkezîyetçi bir yapıda olmalarıyla da yakından ilişkilidir. Bazı sosyologlar yeni sosyal hareketlerin bu özelliğini "organizasyonel açıklık" olarak nitelemektedir (Stone, 1978: 129).

Yeni sosyal hareketlerin son olarak değinmek istediğimiz özelliği, *"yeni" de olsalar geçmiş ile olan bağlardan tamamen kopuk olmamaları, ama aynı zamanda eskiden farklı yeniliklere de sahip olmalarıdır*. Örneğin Yeni çağ hareketi, eskinin ruhçu öğretilerinden ve Doğu felsefelerinden izler taşımaktadır. Bunun yanı sıra eski bir tarihe sahip olan hareketlerden, daha farklı hedefler ve farklı araçlarla yeni biçimlerde ortaya çıkanlar da söz konusu olmaktadır. Burada, eski fikirlerin yeniden gözden geçirilerek yeni ve farklı bir söylemle ortaya çıkmaları ve gelişip yaygınlaşmaları söz konusudur.¹

Yeni sosyal hareketlerin özel bir türünü oluşturan Yeni dini hareketler de şüphesiz bu özelliklere aşağı-yukarı sahip bulunmaktadır. Yeni dini hareketlerle ilgili çalışmalara bakıldığında, en belirgin özelliklerinin dini bireycilik

1 Yeni sosyal hareketlerin ortak özellikleri konusunda daha geniş bilgi için bkz. (Johnston vd. 1999: 135 vd.)

olduğu vurgulanmaktadır (Robbins ve Anthony, 1979: 79). Ayrıca eski ile yenin farklı ve yeni bir söylemle sentezi söz konusudur. Yeni dini bilinçlilik, çok farklı inanç ve pratikleri içinde barındırmaktadır ve bu anlamda sentetik yani yapaydır. Göreceliğe eğilimlidir ve diğer dini inanç sistemlerine fazla mesafeli değildirler. Bu sentetik yapısına rağmen Yeni dini hareketlerin bütüncül (*holistik*) bir sistem ya da dünya görüşüne sahip olduklarını belirtmek gereklidir.

Yeni dini hareketler, Yeni sosyal hareketlerle bu tarz benzerliklere sahip görünseler de kendilerine has ayırt edici niteliklere de sahiptirler. Yeni dinler, kompleks teolojik konulardan ziyade deneyime, özellikle mistik deneyime önem vermektedirler. Geleneksel dinlerin karmaşık ve örgütlü inanç sistemlerine oranla daha sade ilkelere sahiptirler (Barker, 1992). Kutsal ve metafizik olanla doğrudan ilişki ve bağlantı kurmayı hedefleyen bu yaklaşımda, coşkulu ve cüretkâr, insan aklının olabildiğince dışında, bazı pagan unsurları da içeren ruhsal deneyimler daha bir ön plandadır ve bu olağanüstülük insanları yeni dinlere karşı daha eğilimli kılar gözükmektedir. Yeni bir hayat tarzı ve toplum talebine sahip farklı kolektif oluşumlar olarak ifade edilebilecek Yeni dini hareketler bağlılarına, bir kimlik duygusu, hayatın anlamına dair ruhsal ve felsefi bir dünya görüşü kazandırmakta; aşkın bilgi, ruhsal dinginlik ve iç huzura erme, kendi öz benliğini ortaya çıkarıp manevi olgunluğa erişme gibi farklı bir hayat tarzı sunmaktadır (Robbins ve Anthony, 1979; Barker, 1992).

Günümüz modern toplumlarında ortaya çıkan yeni dini hareketlere, dinin yeni toplumsal koşullara uyumu açısından bakmak gerekmektedir. Çünkü toplum hakkında konuşmadan, bir sosyal faaliyet olması yönüyle, din hakkında da konuşulamaz. Bu anlamda Yeni dini hareketlerin, hızlı toplumsal değişim ortamlarında ortaya çıktıkları konusu sosyologlar tarafından genel olarak vurgulanmaktadır. Bu konuda altmışlı yıllarda Batıda geleneksel norm ve değerlerin bireysel ve toplumsal planda çöktüğünü, bir anlam sorununun baş gösterdiğini gözlemleyen çalışmalar vardır (bkz. Robbins ve Anthony, 1979; Şentürk, 2004: 53). Toplumun yapısında, norm ve değerlerinde, yine dinin rol ve işlevlerindeki değişimlerin yeni dini grupların artışıyla önemli etkileri söz konusudur. Özellikle ellili yıllardan sonra, savaş sonrası ümitsiz durumlar, eğitimin yaygınlaşması, toplumdaki teknolojik yoğunluklu mekanik işleyiş, aşırı rasyonelleşme ve bireyselleşme ile birlikte Yeni dini hareketlerin oluşumuna uygun zemin hazırlamıştır.

Bu dönemdeki toplumsal duruma bakıldığında, özellikle eğitim durumundaki gelişme dikkat çekicidir. Eğitimin geniş kitlelere yayılması, eğitimde geçirilen zamanın artmasına sebep olmuş, bu da yeni bir alt kültürün, gençlik kültürünün doğmasına zemin hazırlamıştır. Böylelikle, aile ile olan bağların zayıfladığı, bireyselliğe ve bağımsızlığı ön plana alan bir kültürel ortam oluşmuştur (Bodur, 2000: 306). Teknoloji ve kitle iletişimindeki gelişmeler, kişinin bireysel ya da kendi akranları ile vakit geçirmesini kolaylaştırıcı etkenler olmuştur. Bu durum yeni kültürel bağların ortaya çıkmasına, dolayısıyla bu insanların dini ya da ruhçu bir takım gruplar içerisinde yer almasına ortam sağlamıştır.

Bu konuda diğer bir etken de, hızla gelişen teknolojik imkânların ve ekonomik refahın, insanları ekonomik yoksunluklardan kurtaracağına, sosyal eşitsizliği ortadan kaldıracığına dair beklentinin yerini, giderek bir hayal kırıklığının almasıdır. Bu konu sosyolojide “yoksunluk kuramı” adı altında tartışılmaktadır (bkz. Wuthnow, 2002: 70 vd.; Bodur, 2003: 16).

Şüphesiz bu kriz, modernliğin aydınlanma felsefesindeki epistemolojik krizle birleşince, dini ya da ruhçu yeni grupların modernliğe ve bilime karşı bir cevap olarak da okunmasına imkân verecek durumlar ortaya çıkabilmektedir (Kuhling, 1998: 160). Yeni ruhsal ve dinsel eğilimler, sadece bir huzur ve eşitlik arayışı olarak değil, aynı zamanda batı rasyonelliğine, pozitivist bilime, geleneksel dine, kapitalizmin ve teknolojinin getirdiği yıkıcı etkilere karşı bir cevap olarak ortaya çıkmakta ve *holistik* / bütüncül bir yaklaşımla hayatın her alanı ile ilgili fikirler ileri sürmektedirler.

Bu hareketlerin, mevcut anlam krizinden yola çıkmasının onlara bir meşruiyet alanı sağladığı açıktır. Bu gruplar bu krizden ve modernliğin getirdiği sorunlardan yararlanarak kendilerine bir “meşruiyet alanı” açmaktadırlar. Ancak, modernliğe karşı çıksalar da bunu modern bir söylemle yapmaktadırlar. Ayrıca, yaklaşımlarındaki seküler nitelikler de gözden kaçmamaktadır. Her ne kadar ruhçu ve dini nitelikte olsalar da, modern söylemden bazı mevzi destekler almaktadırlar (astroloji, astrofizik, parapsikoloji, alternatif tıp, alternatif bilim vb.). Böylelikle bir taraftan olabildiğince mistik, akıldışı ve paranormal unsurları içerisinde barındırırken diğer taraftan bu irrasyonel ilkeleri post/modern bir söylemle sunmakta, rafine ve özgün bir felsefi dil kullanmakta, yanı sıra çevrecilikten tıbbı, felsefeden fiziğe, ekonomiden dine, silahlanmaya nükleer atıklara, müziğe, sanat ve edebiyata kadar çok geniş alanda modernliğe karşı eleştiri ve cevaplar ileri sürmektedirler. Bunun en güzel örneğini, *New Age* ya da Türkçe’deki adlandırımı ile “Yeni Çağ” hareketinde görmekteyiz.

“Yeni Çağ” Hareketi: Seküler Toplumda Kutsal Aramak

Yeni Çağ akımı, geç modern dönemdeki değişimlerin dini ve ruhsal alandaki etkilerine çok güzel bir örnektir. Yapılan son çalışmalara göre Yeni Çağ hareketi, modern batı toplumlarının açık bir şekilde en önemli özelliğini oluşturmaktadır (Davie, 2005: 184; Naisbitt ve Abordane, 1990: 254). Bu sebeple, modern toplumlarda dinin durumuna bakmak, aldığı yeni biçimleri incelemek ve “geçmiş modern bağlamda yeniden keşfeden dinsel biçimleri” anlamak için Yeni Çağ akımını incelemenin gerekliliğini savunan sosyologların sayısı gittikçe artmaktadır (bkz. Davie, 2005: 179; Sutcliffe, 2003; Aupers ve Houtman, 2006).

Yeni Çağ (New Age) nedir? Sosyal bilim literatüründe “Yeni Çağ” ya da “Yeni Çağ ruhsallığı” terimi sıkça kullanılmaktadır. Belli bir kurumsal yapısı, tutarlı bir felsefesi ve dogması bulunmayan, ruhsal fikir ve pratikler koleksiyonundan ibaret olan Yeni Çağ hareketini tanımlamak oldukça güçtür. Yeni Çağ kabaca, ruhsal konulara bireysel eklektik bir yaklaşımı ifade eden geniş bir hareket olarak tanımlanabilir. Üyeler, organizeli bir dini takip etmekten çok, bütün dünya dinlerinin ve Şamanizm, Okültizm gibi akımların, Taoizm gibi felsefelerin mistik geleneklerinden ihtiyaçları kadar alarak kendi ruhsal serüvenlerini oluşturmaktadırlar.

Yeni Çağ inanç ve pratikleri, Yoga, Zen meditasyonu, Hıristiyan gnostizmi, Hinduizm, Reenkarnasyon, Karma, Astroloji, Teosofi, Pozitif düşünce, Taoizm, Animizm, Astral seyahat, Sufizm, Paganizm ve Büyücülük gibi çok geniş öğeleri içerisinde barındırmakta; bunların yanı sıra, öte dünya ile temas, Medyumluk gibi paranormal olguları; alternatif tıp, organik tarım, ekoloji ve barış hareketlerini, UFOlojiyi de içermektedir. Görüldüğü gibi, Yeni Çağ çok farklı düşünce ve pratikleri içerisinde barındıran eklektik bir sistemdir. Bu sebeple, Yeni Çağ, “kendi dinini kendin yap”, “derme çatma din”, “sözde din”, “ruhsal süpermarket” gibi ifadelerle nitelendirilmektedir (Aupers ve Houtman, 2006: 201). Ancak, bu eklektik yönüne rağmen bu farklı unsurların kendi içerisinde anlamlı bir bütünlüğü söz konusudur. Bu anlamda Yeni Çağın, holistik yani bütüncül bir sisteme sahip olduğu, yukarıda sıraladığımız farklı unsurları kutsal bir inanç sistemi içerisine yerleştirdiği söylenebilir. Din de bu inanç sisteminin bir parçası kabul edilmektedir. Bu anlamda Yeni Çağ, hayatın bütün alanlarını kuşatan farklı bir bakış, kutsal bir yaşam anlayışı getirmektedir.

ğında çok sayıda basılı Yeni Çağ materyali ile karşı karşıya kalırız. Hatta, felsefe, sosyoloji, ekonomi, din gibi reyon başlıkları yanında "New Age" başlıklı reyonlara da rastlayabiliriz (bkz. Davie, 2005: 181). Bu durum, Türkiye'deki büyük kitapçılarda da görülebilir. Bazı ülkelerde, bu tarz kitaplar, geleneksel dine ait kitaplardan daha fazla bir sayıya ulaşabilmektedir. Görüldüğü gibi Yeni Çağ hareketi, yayıncılık alanında bir canlanma yaratmış ve pazar alanını büyütmüştür. Bu ilginç durum, bu tarz eserlere ilgi duyan bir nüfusun varlığına çok açık bir delildir.

Yaygınlığını gitgide genişleten Yeni Çağ hareketinin dine yaklaşımına bakıldığında, onun bu konuda olabildiğince *senkretik* olduğu görülür. Bu anlayışa göre, bütün dinler ve aynı gerçekliğin farklı tezahürleridir. Dolayısıyla, her türlü dini kaynaktan olabildiğince yararlanma yoluna gidilebilmektedir. Ancak bazı kaynaklar diğerlerinden daha değerlidir. Yeni Çağ anlayışı, bütüncül bir evren tasavvuru olan mistik ve gnostik kaynaklara daha eğilimlidir. Genelde Yeni Çağcılar, Tanrının aşkınlaştırıldığı, doğa ve evrenden ayrı gösterildiği ve insanın da Tanrıya göre daha düşük gösterildiği yaklaşımlara, dolayısıyla da bütün monoteizmlere karşıdırlar (bkz. O'Neil, 2001: 458-9). Buna göre, tanrı, insanın tamamen dışında bir aşkın varlık değil, tersine içkin bir varlıktır. İnsan da kutsallığın bir parçası olabilir. Bu anlamda Yeni Çağ, doğu dinlerindeki tanrının insan biçiminde bedenlenmesi ya da insanın kendi gayreti ile tanrısallığı yakalaması fikrini savunmaktadır.

Dini bir fenomen olarak Yeni Çağ bireysel tecrübeyi vurgulamakta, belli bir takım dini doğmalardan ziyade bireyin ihtiyaçlarına önem vermektedir (Hanegraaff, 2000; O'Neil, 2001). Yeni Çağ hareketinin bu özelliği modern toplumların geldiği nokta ile uyumludur. Modern toplumların en belirgin özelliklerinden birisi bireyselleşmenin artmasıdır. Bireyselleşme ile kişiye, aidiyet duygusu ve sıcaklık veren grup bağlarının kopması ve samimi ilişkilerin çözülmesi, bir takım psikolojik problemler ortaya çıkarmaktadır. Ortaya çıkan boşluk, sapkın davranışlar gösteren gruplar ve bu gruplara üyelik ile derinleşebilmektedir. Ayrıca bireyselleşme, dinde de etkili olabilmektedir. Modern toplumda din konusunda uzman din sosyologlarının sürekli vurguladığı gibi, modern dünyada din bireysel bir değer olarak tezahür etmektedir (Bellah, 1981; Luckman, 2003; Wilson, 1983). Bu durum *yeni dini formların* bireysel nitelikte olmasını da doğurmaktadır.

Bireysel yöne ağırlık vermesine bağlı olarak Yeni Çağ, pozitif düşünmeyi, öz saygıyı, kendini iyi yönde gerçekleştirme ve dönüşümü savunmaktadır. Bu anlamda insan merkezlidir ve bütün bu yaklaşımlar, terapik kültler, kurs-

lar, medya ve basın yayın aracılığı ile topluma indirgenmeye çalışılmaktadır. Bunların yanı sıra meditasyon, yoga, astroloji, tarot kartları, kristaller, falcılık ve medyumluk gibi teknikler de hareket tarafından onaylanmaktadır. Kâhinler, öngörülü kimseler ve azizler yanında ayrıca *Gurular* (yani mürşit ya da rehberler), ve Şamanlara belli bir konum verilmektedir.

Yeni Çağ dinî anlamda iki farklı toplumsal kanaldan beslenmektedir. Birincisi bir dine ya da felsefeye mensup olanlar, Yeni Çağ inanışları ile ilgilenmektedirler. İkinci olarak, mevcut dinlere aldırış etmeyenler, yeni bir din türü olarak Yeni Çağ inanış ve uygulamalarına yönelmektedirler. Şüphesiz burada Yeni Çağ, hayatı anlamlandırmada ve modern insanın maddi/dış ve psikolojik temelden gelen kaygılarını gidermede olumlu rol oynamaktadır.

Yeni Çağ hareketinin varlığı için daha genel ve daha köklü bir sebep olarak “modernitenin krizi” fikri ileri sürülmektedir. Yirminci yüzyılın modern, ileri teknolojiye sahip kültürü insanlığa, maddi açıdan oldukça rahat bir ortam sundu. Ancak bu dönemde, aynı zamanda bir “anlam krizi”nin de varlığı dikkat çekicidir. Birçok sosyal bilimcinin dikkat çektiği gibi, modern toplumda aşırı rasyonelleşmenin sonucunda bir anlam krizi ortaya çıkmıştır.

Yukarıda değindiğimiz gibi, Yeni dinsel hareketler, mevcut anlam krizinden, hızlı toplumsal değişimin getirdiği sorunlardan ve modernliğin çelişkilerinden beslenmekte ve bu durumu kendileri için bir “meşruiyet alanı” olarak kullanmaktadırlar. Yeni çağcılar, bu sebeple, ruhsal durumların, “insanlık tarihinin yeni döneminin en önemli gerçeği” olacağını iddia etmektedirler. Onlara göre, bu anlam krizi, kitlelerin bilinçlenmesinde bir “paradigma kayması” için tetikleme işlevi görecektir. Böylelikle, ayrımlaşma görüşünün tersine, insani birliğin gerçekleşmesine sebebiyet verecek bir yeni “paradigma kayması”nın gerçekleşeceğini vurgulamaktadırlar. Sonuçta, güya maddi dünyanın problemleri ruhsal dünya ile etkileşim halinde çözülecektir ve böylelikle *Armagedon* (kıyamet savaşı), küresel nükleer savaş ya da yaygın çevre felaketi yerine, içsel dönüşümün gücü sayesinde “Işığın Altın Yeni Çağı” gerçekleşecektir (Amant, 2003: 12).

Dolayısıyla Yeni Çağ hareketine, modernliğin krizinin bir belirtisi olarak bakılabilir. Yeni Çağ, aydınlanmacı, pozitivist, rasyonalist söylemlere, bilim ve teknolojiye karşı muhalif, hatta alternatif bir düşünce tarzı olduğu kadar, aynı zamanda postmodern teorilerin kriz alanları olarak nitelediği, akıl, bilim, çevre, otorite ve modern ilerlemeci anlatılar gibi kategorilerin sınırlarına ilişkin kaygıların da bir “alameti, belirtisi” olduğu görüşü yaygındır (bkz. Kuhling, 1998). Bunun yanı sıra Yeni Çağın, birçok alanda

postmodernizmi beslediği, onun bir “art alanı” olarak işlev gördüğüne de işaret etmek gereklidir.

Fredric Jameson (1994), Postmodernizmi ele aldığı, “Postmodernizm ya da Geç Kapitalizmin Kültürel Mantığı” adlı ünlü çalışmasının başında, geleceğe yönelik felaketler ya da kurtuluş kehanetlerinin yerini, çeşitli şeylerin sonunun geldiğine dair görüşlerin yer aldığı bir mileneryanizmin (Binyılcığın) hâkim olduğuna vurgu yapmaktadır. Gerçekten, modernliğin çeşitli alanlarına yönelik güvensizlik durumunun yerini, günümüzde artık bir takım şeylerin sonunun geldiğini ifade eden mileneryanizmin aldığı görülmektedir ve bu, kaygılı bir durumu ifade etmektedir. Bu tarz kaygılara sadece kitle iletişim araçları ve edebiyat alanında değil sosyal bilimlerde de çoklukla şahit olmaktayız. Örneğin, son yıllarda sosyal bilimlerde, “felsefenin sonu, ideolojinin sonu, tarihin sonu, toplumsal sınıfın sonu, öznenin ölümü, evrensel etik standartların yok oluşu vs.” gibi birçok referans kavram, modern meta anlatıların postmodern eleştirisi bağlamında kullanılmaktadır. Yeni Çağ hareketi “mileneryanizm kaygısı” ile yakından ilişkilidir. Bu kaygı Yeni Çağcılar için bir sıçrama tahtası olarak kullanılmaktadır. Popüler kültürün yanı sıra, sosyal bilimler gibi üst düzeyde mevcut yaygın kaygılara yönelik olarak Yeni Çağcılar, farklı ve yeni bir başlangıç iddiasında bulunmaktadır. Mileneryanizm, tükenmişliği, kasveti, sonu, ölümü, dünyanın sonunu vurgularken, Yeni Çağ, yeniden doğuşa, yeniden güçlenmeye, yenilenmeye vurgu yapmaktadır.

Yeni Çağ, sıkça eleştirilere de uğramaktadır. Büyük dinler ve bilimsel bakış açısına sahip şüpheciler tarafından eleştirilmektedir. Şüphesiz böyle kısa bir çalışma çerçevesinde Yeni Çağı ve ona yapılan itirazları ayrıntıları ile ele almak imkânsız. Ancak özellikle sosyal bilimcilerin eleştirilerine kısaca değinmek istiyoruz. Buna göre Yeni Çağa yönelik eleştiriler: “onun öncelikle toplumsal olarak anlamsız” olduğu, ikinci olarak sırf “bireysel *brikolaj* yani derme çatma bir şey” olduğu ve “kamusal alanda önemli roller oynayamayan bir hareket olduğu” noktalarında toplanmaktadır (bkz. Aupers ve Houtman, 2006; Iwersen, 1999). Dolayısıyla Yeni Çağ, kamusal alandaki etkileri açısından pek gücü olmayan bir hareket olarak değerlendirilmekte, bir “ilüzyon” ve aynı zamanda bir “medya icadı” olarak nitelendirilmektedir.

Şüphesiz bu eleştirilerde üzerinde durulmaya değer yönler vardır. Ancak şu kadarını söyleyecek olursak, Yeni Çağ sosyolojik olarak oldukça yeni ve toy bir harektir. Ancak, yukarıda da belirttiğimiz gibi, günümüz geç modern toplumlardaki dini/ruhsal durumu anlamak için geleneksel büyük dinler

yanında Yeni Çağ akımını da analiz etmek gereklidir. Yeni Çağcılara yukarıdaki eleştirileri yapan sosyologlar da onu tamamen analiz dışı tutma taraftarı değildirler. Modernlikle başlayan aşırı bireyselleşme ve yine “sosyal hareketler” konusunu ele alırken değindiğimiz “yeni toplumsal durum”la gelen nokta konusunda Yeni Çağ hareketinden alacağımız bazı ipuçları olacaktır. Belirtmek isteriz ki, günümüzde gelişme sadece dinlerde söz konusu değil. Ruhçu-mistik akımlarda da büyük ilerlemeler vardır. Hatta örneğin ABD’de, yeni dini hareketlerin geleneksel büyük dinlerden daha çok geliştiği görülmektedir ve bu dini-mistik hareketler küreselleşme sayesinde etkinliklerini daha da yaygınlaştırmaktadırlar.

Bu hareketlerin, sadece ruhçu olduklarını ve modernliğe tümüyle karşı olduklarını söylemek eksik olacaktır. Örneğin Yeni Çağ hareketi, modernliğe karşı bir tepki hareketi olarak görüleceği gibi, “modernliğin doğal bir uzantısı” olarak da görülebilmektedir (bkz. Davie, 2005: 182). Bu durum Yeni Çağ’a modern ya da postmodern açılarından bakmakla alakalıdır. Örneğin, özünde Yeni Çağ’ın bulunduğu zaman zaman iddia edilen Postmodernizm, insan hayatının sorunlarını çözmek için modern toplumun yeteneklerinin sorgulanmasına vurgu yapar. Sözelimi, insan vücudunun doğal yönlerden iyileştirilmesi süreçlerini, modern tıbbın tekniklerine tercih eden farklı bakış açılarından yanadır. Aynı şekilde geleneksel dinleri, akıl ve mantığı, bilimin sınırlarını sorgulayan yaklaşımları, mistik ve ruhçu yaklaşımları teolojiden tıbbı oldukça farklı alanlara uygulamasını da zikretmek gereklidir. Diğer yandan, “insan vücudunun doğal yönlerden iyileştirilmesi” ya da “kendini-gerçekleştirmeye” yapılan vurguları, modernitenin genel mantığı ile bağdaştırmak da mümkündür. Yine, örneğin sekülerleşmeyi dinin yok olması şeklinde değil de, “köklü bir şekil değişikliği” şeklinde anlarsak, Yeni Çağ’ı “dinin sekülerleşmesine mükemmel bir örnek olarak göstermek” de mümkün olacaktır. Nitekim bu açıdan konuya yaklaşan bazı sosyologlar, Yeni Çağ dinini, aydınlanma geleneğinin tipik bir sonucu olarak değerlendirmekte ve onu “seküler bir din” şeklinde tanımlamaktadırlar (Bu konudaki tartışmalar için bkz. Hanegraaff, 2000).

Çalışmamızı sonuçlandırmadan yukarıda değinilen genelde yeni dinsel bilinçlilik, özelde Yeni Çağ ruhsallığının ülkemizdeki karşılıklarına kısa da olsa değinmekte yarar vardır. Türkiye, özellikle son çeyrek yüzyılda hızlı bir sosyal değişime maruz kalmıştır. Şüphesiz bu değişim trendinin dünya ile paralel bir süreci kapsadığı söylenebilir. Gelişmiş ülkelerden diğerlerine doğru var olan tek yönlü kültürel bilgi akışı ile birlikte, batıda ortaya çıkan

(hem bilime hem de geleneksel dinlere zıt nitelikteki) mistik, terapik ve büyüsel özellikteki dinsel eğilimlerin Türk toplumunda da bir takım etkileri söz konusu olmaktadır (bkz. Dag, 1999; Bilim ve Ütopya, 2001).

Modern bilim tarafından açık biçimde şüphe ile karşılanmasına rağmen mistik, ruhçu ve paranormal olgular, ülkemizde basın ve kitle iletişim araçlarında ve gündelik yaşantıda gittikçe artan bir ilgiye sahip görünmektedir. Günümüzde hemen her gazete ve dergide artık, bir burç, fal ve astroloji sayfası ile karşılaşmaktayız. Parapsişik ve kehanetsel konular dergi kapaklarında ve gazetelerin üst sütunlarında, haber ve tartışma programlarının başat konuları arasında yerlerini almaktadır. Önceleri bu tip konular, şarlatanlık olarak gazetelerin iç sayfalarında ve haber programlarında polisiye olay olarak verilirken, günümüzde manşetlerde ve çok genişçe işlenmektedir. Kehanetsel konular, kutsal kitabın şifreleri, bir takım türedi dini/ruhçu gruplar (örneğin, Dünya Kardeşlik grubu² vb.), kıyamet senaryoları benzeri konular önemli medya programlarında saatlerce yer alabilmekte, eskiden hurafe olarak küçümsenen bu inanç ve pratikler, çok ciddi memleket meselesi gibi tartışılmakta, bunların küçümsenmeyecek bir reytinge de sahip oldukları anlaşılmaktadır. Ayrıca, edebiyat (ör. *Harry Potter* vb.), sanat, sağlık (bitkisel ve alternatif tıbbı ilgi), TV ve sinema ürünleri (örneğin, *The Exorcist*, *Matrix*, *X Files*, vb. ünlü filmler; *Sırlar dünyası*, *Kalp gözü*, *Sır Kapısı*, *Sırların efendisi*, *Sihirli annem*, *Büyük buluşma*, *Gizli dosyalar* gibi TV dizi ve programları) arasında Yeni çağcı temaların sıkça kullanılmaya çalışıldığına, hatta bunun bazı dinsel temalarla birleştirilerek verildiğine, yine sihirbazlık gösterilerinin büyük eğlenceler, şovlar halinde sunulduğuna şahit olmaktayız. Buna paralel olarak doğu mistizmini ve reenkarnasyon temasını işleyen ruhçu derneklerin ve yayınevlerinin sayısında bir artış gözlemlendiği gibi (Baloğlu, 2001), terapi amaçlı yoga ve meditasyon merkezleri de yaygınlaşmaktadır.

Sonuç

Çalışmamızın başındaki asıl soruya dönecek olursak; "modern bilim ve teknolojiye gelişmelere, uygarlıkta geline noktaya rağmen, başta değiştiğimiz mistik, ruhsal ve doğaüstü olana günümüzde gösterilen ilgi nasıl açıklanmalıdır?"

2 Hem seküler hem de kutsal öğeleri içerisinde barındıran, Batıdaki yeni dinsel formlara ve Yeni çağ ruhsallığına çok güzel bir "yerli" örnek olan bu hareketi inceleyen bir çalışma için bkz. Günay, 2003.

Bize göre bu durum, sadece dinlerdeki gelişimin değil, dünyada oluşmaya başlayan yeni bir dini-manevi bilinçliliğin de yansımasıdır. Şüphesiz bunun, modernliğin geçirdiği krizle ve insanlarda baş gösteren anlam arayışları ile yakından alakası vardır. Ancak, bu tip inanış ve uygulamalar, popüler kültürün gündelik tesadüfî akıntısı içerisinde değil, belli bir felsefi yaklaşımın desteği ile yaygınlaşmaktadır. Yeni çağ hareketi, bu ilginin belli başlı sebepleri arasındadır. Günümüzde gösterilen bu akıldışı ve olağanüstü inanışlara Yeni Çağ, felsefi ve entelektüel bir kaynak olmaktadır.

Şüphesiz bu tür olaylara ilgi her dönemde vardı. Ancak günümüzde basın yayın ve kitle iletişim araçlarında karşımıza çıkan mistik ve olağanüstü temalara sahip ürünler, bir konsept dahilinde, felsefi bir arka plana oturtulmaktadır. Toplum bunları izler ya da okurken, geleneksel hurafelere gösterilen haklı tepkiyi göstermemektedir. Çünkü, bunlar modern bir söylem ve imaja sahip olmakta, felsefi bir arka planla hareket etmektedirler. O da Yeni Çağdır. Yeni Çağ, bir taraftan olabildiğine ruhçu bir niteliğe sahipken, diğer taraftan geleneksel büyük dinlere mesafeli, bireysel niteliklere olabildiğince yer veren, zaman zaman bilimsel dil ve teknikleri kullanan, ürünlerinin yaygın biçimde sergilendiği bir pazara ve pazar mantığına sahip olan, medya ve kitle iletişim araçlarını oldukça iyi kullanan özelliklere de sahiptir. Yeni Çağ, postmodern ürünlerin adeta bir motoru ya da ilham vericisi olarak olabildiğince işlevsel roller üstlenmektedir. Bu haliyle o, iki farklı formu, yani “kutsalla seküler olanı kendi yapısında içselleştiren bir hareket” olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

- Amant, S. St. (2003). *Faith by demonstration: The connection between the history of paranormal phenomena and a new age spirituality*. State University of New York, College of Arts & Science, Department of History: Unpublished Ph.D. thesis.
- Aupers, S. ve Houtman, D. (2006). Beyond the spiritual supermarket: The social and public significance of new age spirituality, *Journal of Contemporary Religion*, 21(2), 201-222.
- Baloğlu, A.B. (2001). *İslam'a göre tekrar doğuş: Reenkarnasyon*. Kitâbiyât: Ankara.
- Barker, E. (1992). *New religious movements*. London: HMSO Pub.
- Bellah, R.N. (1981). Religious evolution, *Sociology of Religion*, (ed. E.J. Robertson), England-Harmondsworth: Penguin Books Ltd.
- Bilim ve Ütopya (2001). Safsata anketi. (88), 13-30.
- Bodur, H.E. (2000). Küreselleşme bağlamında Batıda ortaya çıkan yeni dini hareketler ve

- Türk toplumuna etkileri, *Uluslar arası Avrupa Birliği Şurası Bildirileri*, Ankara: DİB.
- Bodur, H.E. (2003). Moonculuk hareketi ve Türkiye'deki benzer bir cemaat yapılanmasının sosyolojik analizi. *KSÜ İF Dergisi*, (1), 13-39.
- Çayır, K. (1999). *Yeni sosyal hareketler*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Dag, I. (1999). The relationships among paranormal beliefs, locus of control and psychopathology in a Turkish college sample. *Personality and Individual Differences*. (15), 612-626.
- Davie, G. (2005). *Modern Avrupa'da din*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Gallup News Service (2001). *Skeptic*. (9), 1.
- Gallup, G. H. & Newport, F., Jr (1991). Belief in the paranormal among adult Americans. *Skeptical Inquirer*, (1), 137-146.
- Glock, C.Y. & Bellah, R. (1976). *The new religious consciousness*. Berkeley: University of California Press.
- Goode, E. (2000). *Paranormal beliefs: A sociological introduction*. Prospect Heights, Illinois: Waveland Press.
- Greeley, A. (1975). *The sociology of paranormal: A reconnaissance*. CA. Beverly Hills: Sage.
- Günay, Ü. (1998). *Din sosyolojisi*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Günay, N. (2003). Dünya Kardeşlik Grubu (Pramitçiler veya Mevlanacılar) üzerine bir inceleme, *SDÜ İFD*, (2)11, 1-62.
- Hanegraaff, W. J. (2000). New age religion and secularization. *Numen*, (47), 288-312.
- Iwersen, J. (1999). Phenemology, sociology and history of the new age: Review article. *Numen*, (46), 211-218.
- Jameson, F. (1994). Postmodernizm ya da geç kapitalizmin kültürel mantığı. *Postmodernizm*, (der. N. Zeka), İstanbul: Kiyı Yayınları.
- Johnston, H. & Larana, E. & Gusfield, J.R. (1999). Kimlikler, şikayetler ve yeni sosyal hareketler. *Yeni Sosyal Hareketler* (ed. ve çev. K. Çayır), İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Kepel, G. (1992). *Tanrının intikamı*. (2. basım) (çev. S. Kırmızı), Ankara: İletişim Yayınları.
- Kuhling, C.L. (1998). *The new age ethic and the spirit of postmodernity*. Ph.D. thesis in sociology, York Un.: North York Ontario.
- Luckman, T. (2003). *Görünmeyen din modern toplumda din problemi*, (çev. A. Coşkun & F. Aydın), Rağbet Yayınları: İstanbul.
- McClure, J.A. (1995). Postmodern/Post-secular: Contemporary and spirituality. *Modern Fiction Studies*, (41) 1, 141-163.
- Messer, W. S. & Griggs, R. A. (1989). Student belief and involvement in the paranormal and performance in introductory psychology. *Teaching of Psychology*. (16), 187-191.
- Naisbitt J. & Abordene, P. (1990). *Megatrends 2000 büyük yönelimler*. (çev. E. Güven) İstanbul: Form Yayınları.

- O'Neil, J. D. (2001). The New Age movement and its societal implication. *International Journal of Social Economics*, 28 (5/6/7), 456-475.
- Robbins, T. ve Anthony, D. (1979). The sociology of contemporary religious movements. *Annual Review of Sociology*, (5), 75-89.
- Ross, C. A. & Joshi, S. (1992). Paranormal experiences in the general population. *Journal of Nervous and Mental Disease*, (180), 357-361.
- Stone, D. (1978). New religious consciousness and personal religious experience. *Sociological Analysis*, (39), 123-134.
- Sutcliffe, S. (2003). Category formation and the history of 'New Age'. *Culture and Religion*, (4),1, 5-29.
- Şentürk, R. (2004). *Yeni din sosyolojileri*. İstanbul: Gelenek Yayınları.
- Touraine, A. (1999). Toplumdan toplumsal harekete. *Yeni Sosyal Hareketler*, (ed. ve çev. K. Çayır), İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Wilson, B. R. (1983). *Religion in sociological perspective*. (2.basım), Oxford-New York: Oxford University Pres.
- Wuthnow, R.J. (2002). Din sosyolojisi. *Din ve Modernlik*, (çev. A. Çiftçi), Ankara: Ankara Okulu Yayınları.

New Religiousness Forms In the Process of Changing: The Sample of New Age

◆
*Mustafa ARSLAN, Dr. **

◆
Citation- Arslan, M. (2006). New religiousness forms in the process of changing: The sample of New Age. *Journal of Values Education - Turkey*, 4 (11), 9-25. © Center for Values Education

Abstract- This article examines that paranormal and parapsychological beliefs are more socially and publicly significant than today's sociological consensus acknowledges. This condition is a reflection of new spiritual and moral consciousness. This article traces this new religious consciousness, its background sociologically and its philosophical and intellectual sources. These are new religious movements, and the most effective and important one is New Age movement.

Key Words- New religious consciousness, New religious movements, New Age movement.

* **Address for correspondence:** 20 Mayıs Vakfı Turgut Özal Lisesi Malatya- Turkey.
E-Mail: muarslan19@gmail.com